

Vastaus kirjalliseen kysymykseen näytelmäkirjailijoiden ja tekijänoikeuksienhaltijoiden huomioimisesta teattereiden koronatukien maksatuksessa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toiminut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Marko Kilven/kok. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 60/2021vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä, että teattereiden koronatukien maksatuksessa huomioidaan näytelmäkirjailijat ja tekijänoikeudenhaltijat?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Covid-19-pandemian aiheuttamat taloudelliset ongelmat koskevat kaikkia kulttuurin ja taiteen toimialoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö on omalta osaltaan pyrkinyt selvittämään toimijoiden tilannetta kyselyin ja keskusteluin. Nähtävissä on, että pandemia vaikuttaa luovan työn tekemiseen, tulojen muodostumiseen ja tulojen yhtäkkiseen loppumiseen eri taiteenaloilla. Yhteistä kaikille taiteen aloille tässä tilanteessa on myös se, että luovan työn tekijän tulot voivat yhtäkkiä kokonaan loppua tai vähentyä teosten tai oikeuksien myynnin vähenemisen vuoksi. Tulevaisuudessa odotettavissa olevat tekijänoikeustilitykset laskevat huomattavasti teosten käytön vähentymisen vuoksi.

Koronapandemiasta aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen taiteen ja kulttuurin toimialoilla saatiin lisärahoitusta viime vuoden lisätalousarvioissa yhteensä 110 miljoonaa euroa. Valtionosuutta saaville teattereille tästä kohdennettiin 28,1 miljoonaa euroa. Tällä tuella on pyritty turvaamaan teattereiden selviäminen tilanteessa, jossa kiinteät kulut pysyvät, mutta esitystoiminnan ollessa pysähdyksissä tuloja ei synny. Tuki ei voi korvata menetyksiä täysimääräisesti, mutta se mahdollistaa toimet, joilla teatterit voidaan avata heti, kun pandemiatilanne helpottaa. Tästä hyötyvät aikanaan myös freelancer-taiteilijat ja näytelmäkirjailijat.

Freelancer-taiteilijoille ja muille itsensä ja mahdollisesti muitakin työllistäville taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisille tukea jaettiin edellä mainitusta 110 miljoonan euron lisärahoituskonaisuudesta vuonna 2020 Taiteen edistämiskeskuksen kautta yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. ”Korona-apurahoiksi” kutsutut apurahat olivat suuruudeltaan 3000 euroa kevään ja kesän 2020 päätöksissä ja 4000 euroa syksyn 2020 päätöksissä. Toiminimille myönnettiin 4000 euron tai 8000 euron avustuksia. Kullekin taiteenalalle myönnettyjen apurahojen osuus oli suhteessa saapuneiden hakemusten määrään. Eniten apurahoja on haettu ja myönnetty musiikin alalle, jolla tulonmenetykset ovat olleet suurimpia. Myös näytelmäkirjailijat ovat voineet hakea tukea Taiteen edistämiskeskuksesta. Tukea on heille myös myönnetty.

Näytelmäkirjailijoiden tulonmuodostuksessa osa tekijänoikeuskorvauksista on sidottu näytelmien esittämiseen. Koronapandemian aikana esitystoimintaa ei ole ollut tai se on ollut erittäin vähäistä. Tällöin esityksistä saatavat tulot ovat joko pienentyneet tai loppuneet kokonaan. Silloin, kun luovan työn tekijä on vapaa ammatinharjoittaja eikä tee työtään työsuhteessa esimerkiksi kuukausipalkkaa vastaan, tekijän luovasta työstään saama korvaus määrittyy lopulta teoksesta ja sen käytöstä tehdyn sopimuksen tai sopimusten mukaan. Käytön määrä vaikuttaa tulojen suuruuteen.

Vallitseva poikkeuksellinen tilanne on osoittanut, että teatterialalla olisi tulevaisuutta ajatellen hyvä tarkastella näytelmäkirjailijoiden tulonmuodostusta ja siihen liittyviä elementtejä laajemminkin nyt esiin tulleiden epäkohtien poistamiseksi tai lieventämiseksi. Tavoitteena voisi tällöin olla alan sopimustoiminnan kehittäminen ja luovan työn tekijöiden kannalta erilaiset tilanteet huomioon ottavien käytäntöjen aikaansaaminen.

Näyttäisi siltä, että nopeaa ratkaisua pandemian aiheuttamaan tilanteeseen taloudellisesta näkökulmasta ei ole löydettävissä. Tukien riittävydestä toimialan yhteisöille ja yksittäisille henkilöille on käyty laajaa keskustelua. Viime aikoina erityisesti freelancer-taiteilijat ovat tuoneet esille hankalaa tilannettaan. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii myös kuluvana vuonna turvaamaan luovan työn tekijöiden mahdollisuutta harjoittaa ammattiaan suuntaamalla seuraavasta koronatukipaketista suurimman osan henkilöille ja toiminimille. Hallitus on vastikään esittänyt vuoden 2021 ensimmäisessä lisätalousarviossa korona-avustuksia taiteen ja kulttuurin toimijoille. Lisätalousarviesityksen tukipaketilla vahvistetaan freelancer-taiteilijoiden ja toiminimien mahdollisuuksia toimeentuloon ammatistaan. Taiteen edistämiskeskukselle on esitetty 15 miljoonan euron määrärahaa, josta voitaisiin osoittaa tukea luovien alojen sekä kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille, joiden työskentelymahdollisuudet ovat vähentyneet ja toimeentulo on heikentynyt koronapandemian vuoksi. Hakijoina voivat olla eri taiteenalojen ammattilaiset mm. muusikot, näyttelijät, tanssijat, kuvataiteilijat, muotoilijat, kirjailijat, lavastajat, ääni- ja valoteknikot, leikkaajat, maskeeraajat, lavakoomikot, kuvittajat. Myös näytelmäkirjailijat voivat hakea tukea tästä määrarahasta.

Hallitus seuraa jatkuvasti koronatilanteen kehitystä ja sen vaikutuksia kulttuurin ja taiteen toimialoilla. Käymme keskustelua jatkuvasti kulttuurialan eri toimijoiden kanssa, jotta tukitoimet kohdentuisivat tarkoituksenmukaisella tavalla. Mahdollisten tulevien tukitoimien yhteydessä meillä on valmius tarkastella sitä, että tuet kohdistuvat entistä paremmin myös näytelmäkirjailijoille ja tekijänoikeudenhaltijoille. Myöhemmin valmistaudutaan tekemään myös suunnitelmat palautumisvaiheen toimenpiteiksi ja rahoitukseksi niin, että kulttuurin ja taiteen toimialojen toiminnot voisivat mahdollisimman pienin vaurioin palautua mahdollisimman nopeasti.

Helsingissä 12.3.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko